

Над картата на България

Вчера с нашите приятели дълго седяхме и разглеждахме картата на България. Припомняхме си миналогодишните хубави дни прекарани на морето и в българските планини по време на почивката. Разглеждахме и снимките, които беше направил Павел. Той тогава ни пречееше и ни притесняваше със своя вечен апарат, но сега гледахме на неговата страст към фотографията вече по друг начин.

Благодарение на него пак се къпехме в морето, купувахме си цъпа от един чичко край плажа и след това я хрускахме цялата наведнъж, страдахме от изгаряне и се мажехме с невероятни количества различни кремове и плажни масла; отново си поръчвахме типични български ястия в механите, слушахме българска народна музика и даже се опитвахме да играем хор. Също така обаче се връщяхме към трудните моменти, когато старата ни кола отказваше да се подчинява на нашите луди идеи и стачкуваше насред пътя, оставяйки ни напълно безпомощни. Добре, че винаги се намираха добри хора готови да помогнат на лекомислени и безотговорни туристи, които въобще не разбират от коли!

Спомнихме си, колко дълго чакахме рейса, който трябваше да ни закара до Банско, смешния език, на който си говорехме с местните селяни и колко сърдечни и приветливи бяха те. Мая и сега се изчервяваше при спомена за това, как бягаше от едно магаре, което най-дружелюбно се интересуваше от букета, който държеше. А Владо се чудеше и не можеше да повярва, колко усилия ни струваха някакви си два сантиметра на картата – от Боровец до връх Мусала. А аз отново цопвах във водата на един планински ручей, отново усещах болки от натъртени крака и от уморен от раницата гръб.

Наистина, всички имахме прекрасни спомени от това пътуване. Още на връщане от България обмисляхме какъв още не сме видели, къде трябва да отидем следващия път. Успяхме да посетим Рилския манастир, но научихме, че непременно трябва да видим и Роженския, и Бачковския. Този път разглеждахме стария Пловдив, но Копривщица познавахме само от туристическите дипломки. Не успяхме да отидем в Търново, Плиска, Преслав и още на много, много други интересни места.

М: – Владо, вчера много ми хареса как си припомнихме прекараното в България лято.

В: - Да, съгласен съм. Отначало си мислех, че на тези, които не са били там ще бъде скучно, но останах с впечатлението, че догодина и те ще искат да дойдат с нас, ако найстина решим да ходим отново.

М: - Ти така запалено им разказваше за всичко, че никак няма да се учудя.

В: - Ти като че ли стоеше и гледаше безучастно! А кой описваше до най-малките подробности всички старини и паметници, които Павел снимаше?

М: - Освен да се уплашат от спомените на Милена.

В: - Да не мислиш, че такива дреболии, като изгорял гръб, разстрелен стомах или липса на пари можеха да помрачат впечатленията ни?

М: - Вероятно си прав. Моите поне в никакъв случай!

В: - Е, тогава защо смяташ, че на другите могат да им повлияят?

карта *f.* мапа; legitimace *f.* типичен *adj.* typický

припомням *-яш ned.* připomenout *мястие n.* jídlo

миналогодишен *adj.* loňský *механѝ f.* stylová restaurace

прекарвам *-аш dok.* prožít, přejet *играя -еш ned.* hrát; tancovat

планина *f.* horstvo, hory *хорѝ n.* lidový kolový tanec

снимка *f.* snímek, fotografie *труден adj.* obtížný, těžký

прѣча *-иш ned.* překážet, vadit *отказвам -аш ned.* odmítat

вѣчен *adj.* věčný *подчинявам -аш ned.* podřídít

страст *f.* vášeň, zápal *луд adj.* bláznivý, šílený

начин *m.* způsob *идѝя f.* idea, nápad, myšlenka

благодарѣние на *cop.* díky (čemu) *стачкувам -аш ned.* stávkovat

цаца *f.* druh ryby *наспѣд adv. prep.* uprostřed

чѝчко *m.* strejda *оставам -яш ned.* nechávat

плѝж *m.* pláž *напълно adv.* úplně

хрускам *-аш ned.* chroustat *безпомощен adj.* bezmocný

наведнѝж *adv.* najednou, vcelku *хѝбра pl.* lidé

страдам *-аш ned.* trpět *лекомыслен adj.* lekomyslný

изгаряне *n.* spálení *безотговорен adj.* nezodpovědný

мажа *-еш ned.* mazat *закарвам -аш dok.* odvézt; odvést

невероятен *adj.* neuvěřitelný *смѣшен adj.* směšný

количество *n.* množství *мѣстен adj.* místní

различен *adj.* různý, rozličný *сѣлянин m.* vesničan

маслѝ *n.* olej, máslo *сърдѣчен adj.* srdečný

плѝжен *adj.* plážový *привѣтлив adj.* přívětivý, milý

порѝчвам *-еш ned.* objednávat si *изчервявам се -аш ned.* červenat se

спомен *m.* vzpomínka посста -иш *dok.* navštívit
бѣгам -аш *ned.* běžet, utíkat непременно *adv.* rozhodně, určitě
магаре *n.* osel науца -иш *dok.* zjistit
дружелюбно *adv.* přátelsky дипло́нка *f.* prospekt
буке́т *m.* kytice място, места *n.* místo
интересувам се -аш (от) *ned.* за- отначало *adv.* zpočátku
jímat se скъчно *adv.* nudný
чудя се -иш *ned.* divit se впечатлѣние *n.* dojem
повярвам -аш *dok.* uvěřit запалено *adv.* horoucně, vřele
усилие *n.* úsilí, námaha догодина *adv.* napřesrok
сантимѣтър *m.* centimetr изобщо *adv.* vůbec
врѣх *m.* hora, vrch безучастно *adv.* nezúčastněně,
цѣпвам -аш *ned.* padat (do vody) lhostejně
плани́нски *adj.* horský снімам -аш *ned.* fotografovat
ручей *m.* potok старини *pl.* staré památky
усещам -аш *ned.* cítit уплаша -иш *dok.* vylekat, vystrašit
болка *f.* bolest дреболия *f.* drobnost, maličkost
натѣрген *adj.* naražený изгоря -иш *dok.* spálit
крак *m.* noha разстрѣя -иш *dok.* rozrušit, roz-
раница *f.* batoh, krosna ladit, zkazit
грѣб *m.* záda стомѣх *m.* žaludek
прекрасен *adj.* překrásný липса *f.* nedostatek,
обмислям - яш *ned.* promýšlet помрача -иш *dok.* zkazit, zošklivit
слѣдващ *adj.* příští повлияя -еш *dok.* ovlivnit

DALŠÍ SLOVÍČKA K LEKCI

допу́скам -аш *ned.* doporuštět, пакѣт *m.* balík, balíček
пѣрипоуштѣт хол *m.* obývací pokoj
порѣчка *f.* zakázka простя -иш *dok.* prominout
грѣшка *f.* chyba причина *f.* příčina
край *m.* konec обикновѣно *adv.* obvykle,
нау́чен *adj.* vědecký обыче́jně
уро́к *m.* lekce, hodina (vyučovací) предварително *adv.* předběžně,
вака́нция *f.* prázdniny предем
изслѣдване *n.* výzkum сърдит *adj.* rozzlobený
заклю́чение *n.* závěr обиден *adj.* uražený
преминавам -аш *ned.* přecházet тѣрта *f.* dort
настраи́ *adv.* stranou раста -еш *ned.* růst

ZÁJMENNÁ PŘÍSLOVCE

Příslovce jsou v bulharštině podobně jako v češtině slova neohebná. Bulharština má stejně jako čeština kromě plnovýznamových příslovců, odvozených od substantiv (*дoвeчepa, дeнeм, yтpe* - dnes večer, ve dne, zítra), adjektiv (*вeсeлo, дaвнo, пpиятeлски, дoбpe* - vesele, pomalu, přátelsky, dobře) a sloves (*плaчeшкoм, лeжeйки, изнeнaдвaщo, кaжи рeчи* - plačky, vleže, překvapivě, řekněme), též příslovce zájmenná s různým významem. Nejčastěji užívaná zájmenná příslovce uvádíme v přehledu.

	<i>místa</i>	<i>času</i>	<i>způsobu</i>	<i>překlad</i>
<i>ukazovací</i>	тyкa, тyк oттyк(a) дoтyкa тaм oттaм дoтaм нaтaм нacaм	ceгa oтceгa дoceгa зaceгa тoгaвa oттoгaвa дoтoгaвa тoгaвa oттoгaвa дoтoгaвa	тaкa тъй тoлкoвa иначе зaтoвa дoтaм	tady, teď, tak(hle) odtud, odtud, takhle posud, doposavad, tolik zatím tam, tehdy, jinak odtamtud, od té doby, proto tam, do té doby, tak dalece tímto směrem sem, směrem sem
<i>tázací</i>	кyдe oткyдe дoкyдe нaкyдe	кoгa oткoгa дoкoгa	кaк кoлкo зaщo	kde, kdy, jak odkud, kudy; odkdy, kolik kam až, dokdy, proč kterým směrem
<i>vztažná</i>	кyдeтo oткyдeтo дoкyдeтo нaкyдeтo	кoгaтo oткoгaтo дoкoгaтo дoкaтo	кaктo кoлкoтo зaщoтo oткaктo	kde, kdy, jak odkud, odkdy, kolik kam až, dokdy, protože tam kam, dokud, od té doby
<i>neurčitá</i>	нyкyдe oтнyкyдe дoнyкyдe нaнyкyдe	нyкoгa пoнyкoгa	нyкaк нyкoлкo дoнyкyдe	někde, někdy, nějak odněkud, někdy, několik někam (<i>místo</i>), do jisté míry někam (<i>směr</i>)
<i>záporná</i>	никyдe дoникyдe нaникyдe	никoгa	никaк зaникyдe	nikde, nikdy, nijak nikam (<i>místo</i>) nikam (<i>směr</i>), k ničemu
<i>shrnov.</i>	вcякyдe	вcякoгa	вcякaк	všude, kdykoli, jakkoli

1. Příslovce neurčitá se podobně jako neurčitá zájmena mohou tvořit od tázacích příslovců také pomocí částic ѐди-, -гѐде, ... да ѐ. Některá z nich mohou být zesílena ještě částicí -си: ѐди-къдѐ си, ѐди-кога си, ѐди-как си, нѝкъде си.
2. Některá uvedená příslovce mají ještě méně časté varianty: гѐде - къдѐ, гѐдѐто - къдѐто, нѝйде - нѝкъде, нѝкѐде - нѝкъде, ѝнак - ѝначе.
3. Příslovce na -о odvozená od adjektiv se formálně shodují s adjektivním tvarem středního rodu: топло, бързо (teple, rychle, příslovce na -ски - s tvarem mužského rodu: български (bulharsky).

STUPŇOVÁNÍ PŘÍDAVNÝCH JMEN A PŘÍSLOVCÍ

Jakostní přídavná jména a některá příslovce se v bulharštině (stejně jako v češtině) stupňují, ale toto stupňování má analytický charakter. Vyjádření vyšší a nejvyšší míry vlastnosti se v bulharštině vyjadřuje pomocí částic по- (2. stupeň) a най- (3. stupeň), které se spojují s prvním stupněm adjektiva nebo příslovce a píší se s pomlčkou.

Příklady: хубав - по-хубав най-хубав hezký, hezcí, nejhezčí
нов - по-нов най-нов nový, novější, nejnovější
добре - по-добре най-добре dobře, lépe, nejlépe
долу - по-долу най-долу dole, níže, nejniže

Přízvuk je jak na částici, tak na významovém slově.

CVIČENÍ

1. Čtěte a připomínejte si některá častá příslovce.

a) příslovce místa:

гѐре	нагоре	ниско	низко	напред	dopředu
дѐлу	dole	вѝтре	uvnitř	назад	dozadu
(на)гѐре	nahoru	извѝн	venku	отляво	nalevo
(но)дѐлу	dolu	(на)вѝтре	dovnitř	отдясно	napravo
блѝзо	blízko	(на)вѝн	ven	наляво	doleva
далѝч(е)	daleko	отпред	vepředu	надясно	doprava
висѝко	vysoko	отзад	vzadu	направо	rovně

b) příslovce času

винаги	vždycky	веднага	okamžitě	вчѐра	včera
чѐсто	často	после	potom	завчѐра	předevčirem
понякога	někdy	след малко	za chvíli	в други дѐн	pozítří
рядко	málokdy	наврѐме	včas	сѹтрин(та)	ráno
рано	brzy	днес	dneska	вѐчер(та)	večer
късно	pozdě	ѹтре	zítra	довѐчера	dnes večer

c) příslovce způsobu

добре	dobře	малко	málo	общѐ	teprve
отлично	výborně	едва(м)	sotva	съвсѐм	docela
лошо	špatně	твърде	příliš	изобщо	vůbec
бързо	rychle	почти	téměř	навърно	snad, asi
бавно	pomalu	понѐ	alespoň	сигурно	určitě
много	hodně	вѐче	již	вероятно	možná

d) Stupňujte ta příslovce, jejichž význam to umožňuje.

2. Doplnjete podle smyslu 1., 2., nebo 3. stupeň přídavných jmen nebo příslovcí uvedených v závorkách.

1. Аз говорѐа бѐлгарски. Ивѐн говорѐи ... от мѐне. (добре) 2. Откъдѐ да мѐна за почтата? ... е през площѐда. (близо) 3. Допѹскаш много грѐшки. Не пишѐи толкова ... (бързо) 4. Дирѐкторът го нѐма в момента. ... да се обадите следобѐд. (добре) 5. Вашата порѐчка още не ѐ готова. ... ще бѐде, ако попитате към края на сѐдмичата. (разѹмно) 6. Утре ще бързам за работа. Ще стѐвам ... от всѐчки. (рано) 7. В къщи нѐма никой преди сѐдем часа. Обадѐ се ... (късно). 8. Ивѐн има нова кола. Тя е много ... от старата. (хѹбав) 9. И двѐмата лѐкари са ... специалисти. (известен) И всѐ пак, кой от тях е ... ? (добър) 10. Всѐчки трѐбва да решѐваме много проблемѐи. Добре, кой от проблемите е ... (важен) 11. Тѐ познават много пѐсни. Да ни изпѐят някоя ... ! (весел)

3. Doplnjete do vět příslovce utvořená od vyznačených adjektiv.

1. Това е учебник по бѐлгарски езѐк. Ти говориш ли ... ? 2. Когѐ заминава бързият влак за Варна? ..., да не закъснѐем! 3. Тѐ решѐват много интересна задѐчка в момента. Преподаватѐлят разказва много ... 4. Тѐй има допълнителни грѐжи. Ще се обадѐа ... 5. Не изглѐждаш много снокден! ...,

ще успеем да свършим всичко. 6. Тѣ ви дадоха добър съвет. Тѣй не се чувства ... 7. Сигурен ли си, че тази информация е вярна? ..., че този трамвай не минава оттук. Тя няма да може да дойде. 8. Градският транспорт редовен ли е? Тя ... четѣ в библиотеката 9. Посочете тѣчния си адрес, моля! ... това няма да направи никога! 10. Това е труден въпрос. ... ще се справиш самъ.

4. Doplňte vhodná tázací příslovce. Najdete více možností?

1. ... сте тук? 2. ... заминаваш за София 3. ... ще стоиш в библиотеката? 4. ... се намира катедрата по славянски литератури? 5. ... сте б. ... заминава колежата ти? 7. ... се чувстваш? 8. ... пари ще ми трябва? 9. ... не ни се обади по-рано? 10. ... ще те чакаме? 11. ... да търся тѣя рѣчник? 12. ... ще ни покънят довѣчера? 13. ... започва лѣтният семѣстър? 14. ... стигнахме? 15. ... ще говорим с тях! 16. ... души ще дойдат? 17. ... да ви помогна? 18. ... трябва да ходиш на лекар? 19. ... седмици остават до края на семѣстѣра? 20. ... не попита профѣсора?

5. Odpovídejte podle vzoru s použitím slov v závorkách.

Vzor: Къдѣ ще отидем? (кажеш) - Ще отидем, където кажеш.

1. Кога ще си трѣгнем (бѣдем готѣви). 2. Откъдѣ ще вземеш другъ такъвъ рѣчник? (взѣх и прѣвия) 3. Откога се оплакваш от тѣзи болки? (паднах на скаи) 4. Къдѣ имаш срѣща? (и миналия път) 5. Какъ ще празнуваме рождѣния ми дѣн? (искаш) 6. Докога можем да си оставим тѣзи книги? (ни трябва) 7. Защо се връщаш толкова рано? (не се чувствам добре) 8. Колко пари да ти дам на заем? (можеш повече) 9. Какъ ще пътуваме до Пловдив? (решат те) 10. Колко пари да обменя? (намериш за добре).

6. Přeložte do bulharštiny.

1. Nikdy jsem tam nebyl. 2. Kam se díváš? 3. Brzo se vrat! 4. Mám několik otázek. 5. Tehdy jsme se nesetkali. 6. Ten film byl tak hezký!. 7. Od té doby se známe. 8. Kdy a kde se uvidíme? 9. Tam to není lepší než tady. 10. Vypij alespoň šálek kávy. 11. Mě to vůbec nezajímá. 12. Přišli jste docela včas. 13. Asi tam bude hodně málo studentů. 14. Sekretářka přijde za chvíli. 15. Pokaždé udělám chybu. 16. Ráno brzy vstávám a rychle jdu do práce. 17. Vždycky tě tu najdu. 18. Nechoď nikam!

IMPERFEKTUM

Imperfektum (o jeho významu viz str. 109) se tvoří od kmene **pré-** zentního připojením těchto koncovek:

	sg.	pl.
1.	-х	-хме
2.	-ше	-хте
3.	-ше	-ха

Jak je zřejmé, tyto koncovky jsou kromě 2. a 3. os. sg. stejné jako u aoristu. Podobný je i rys, že 2. a 3. os. se od sebe neliší, významový rozdíl se vyjadřuje pomocí kontextu (nejčastěji osobními zájmeny).

Kmen přítomný je základ, od něhož se tvoří i tvary přítomného času a rozkazovacího způsobu (viz. také str. 41). Podle něj jsou slovesa v bulharštině rozdělena do tří konjugací s kmenotvornou příponou **е**, **и**, a **а**. Koncovky imperfekta se připojují k tomuto kmeni dvojím způsobem.

SLOVESA 1. A 2. KONJUGACE

Tato slovesa tvoří imperfektum tak, že jejich kmenotvorné přípony **е** a **и** jsou nahrazeny **я** (tzv. proměnlivé **я**, které se za určitých podmínek mění na **е**, srov. výklad na str. 22) a celé zakončení má potom dvě varianty podle umístění přízvuku:

přízvuk	na kořeni		na zakončení	
	sg.	pl.	sg.	pl.
1.	-е <u>х</u>	-е <u>х</u> ме	-я <u>х</u>	-я <u>х</u> ме
2.	-е <u>ш</u> е	-е <u>ш</u> те	-я <u>ш</u> е	-я <u>ш</u> те
3.	-е <u>ш</u> е	-е <u>ш</u> а	-я <u>ш</u> е	-я <u>ш</u> а

(po **ж**, **ш**, **ч** mají koncovky podobu -ах, -ахме ...)

Příklady: **пѣша** - пѣшех, пѣшеше, пѣшеше, пѣшехме, пѣшехте, пѣшеша
четя - четях, четяше, четяше, четяхме, четяхте, четяха

SLOVESA 3. KONJUGACE

Tato slovesa mají v kmeni přítomném i minulém stejnou kmenotvornou příponu **а**. Shoda imperfekta s aoristem je tedy s výjimkou 2. a 3. os. sg. úplná, někdy se liší přízvukem (tam, kde se v aoristu přízvuk posouvá).

	sg.	pl.
1.	имах	имахме
2.	имаше	имахте
3.	имаше	имаха

Poznámka: Kromě sloves 3. konjugace se projevuje obdobná shoda imperfekta s aoristem i u části sloves 2. konjugace (české typy trpět, sázet), srov.:

aor.: вървях, вървя, вървя, вървяхме, вървяхте, вървяха

impf.: вървях, вървеше, вървеше, вървяхме, вървяхте, вървяха

a podobně: седях, стоях, видях, държах, мълчях, лежах *aj.*

SLOVESO СЪМ má v imperfektu stejné tvary jako v aoristu. Dvojí tvary ve 2. a 3. os. sg. se významově neliší:

	sg.	pl.
1.	бях	бяхме
2.	бѐ, бѐше	бяхте
3.	бѐ, бѐше	бяха

CVIČENÍ

7. Časujte uvedená slovesa v imperfektu. Zapamatujte si jeho tvoření.

a) slovesa 1. konjugace:

четя - четях, четеше, четеше, четяхме, четяхте, четяха

растя - растях, растяше, растяше, растяхме, растяхте, растяха

плача - плачех, плачеше, плачеше, плачехме, плачехте, плачеха

желая - желях, желеше, желеше, желяхме, желяхте, желяха

зная - знаех, знаеше, знаеше, знаехме, знаехте, знаеха

мога - можех, можеше, можеше, можехме, можехте, можеха

b) slovesa 2. konjugace:

рабѣтя - рабѣтех, рабѣтеше, рабѣтеше, рабѣтехме, рабѣтехте, рабѣтєха

мисля - мислех, мислеше, мислеше, мислѣхме, мислѣхте, мислєха

нѣся - нѣсех, нѣсеше, нѣсеше, нѣсєхме, нѣсєхте, нѣсєха

прѣвѣ - прѣвѣх, прѣвѣше, прѣвѣше, прѣвѣхме, прѣвѣхте, прѣвѣха
 вѣдѣ - вѣдѣх, вѣдѣше, вѣдѣше, вѣдѣхме, вѣдѣхте, вѣдѣха
 вѣрвѣ - вѣрвѣх, вѣрвѣше, вѣрвѣше, вѣрвѣхме, вѣрвѣхте, вѣрвѣха
 седѣ - седѣх, седѣше, седѣше, седѣхме, седѣхте, седѣха
 мълчѣ - мълчѣх, мълчѣше, мълчѣше, мълчѣхме, мълчѣхте, мълчѣха
 лежѣ - лежѣх, лежѣше, лежѣше, лежѣхме, лежѣхте, лежѣха

c) slovesa 3. konjugace:

вѣждам - вѣждах, вѣждаше, вѣждаше, вѣждахме, вѣждахте, вѣждаха

дѣвам - дѣвах, дѣваше, дѣваше, дѣвахме, дѣвахте, дѣваха

ѣскам - ѣсках, ѣскаше, ѣскаше, ѣскахме, ѣскахте, ѣскаха

кѣзвам - кѣзвах, кѣзваше, кѣзваше, кѣзвахме, кѣзвахте, кѣзваха

8. Vyčísujte následující slovesa v aoristu a imprefektu.

1. четѣ - четѣх, четѣх	7. хѣдя - хѣдѣх, хѣдѣх	13. пѣя
2. пѣша - пѣсах, пѣших	8. ѣча - ѣчих, ѣчих	14. игрѣя
3. плѣча - плѣчах, плѣчих	9. следѣ - следѣх, следѣх	15. кѣня
4. живѣя - живѣх, живѣх	10. пѣша - пѣших, пѣших	16. прѣтя
5. мѣга - мѣгах, мѣжих	11. дѣржѣ - дѣржѣх, дѣржѣх	17. глѣдам
6. говѣря - говѣрих, говѣрих	12. пѣтам - пѣтах, пѣтах	18. ѣм

9. Doplňujte věty podle vzoru.

Vzor: Ивѣн сегѣ живѣе в Сѣфия.

Ивѣн сегѣ живѣе в Сѣфия, но предѣ не живѣеше.

1. Тѣ сегѣ отговѣряш на всѣчки писмѣ. 2. В послѣдно врѣме тѣй мнѣго глѣ-
 да телевизия. 3. Нѣе тѣзи сѣдмица рабѣтим до кѣсно. 4. Послѣдния мѣсец
 те редѣвно хѣдят на кѣно. 5. От извѣстно врѣме вѣнаги закѣсийваш. 6. Тѣя
 днѣ трѣбва да ѣдвам на врѣме на рабѣта. 7. Сегѣ всѣка сѣбота пѣтѣвате до
 Плѣвдив. 8. Тѣ сегѣ вѣче не мѣже да говѣри бѣлгарски. 9. От двѣ годѣни
 не спортѣвам мнѣго. 10. Вѣче не превѣждаме от чѣшки. 11. Освѣн чѣшки тѣй
 ѣчи и англѣйски. 12. Тѣя годѣна дѣвам урѣци. 13. Сегѣ вѣче знѣем всѣчко.
 14. Тѣзи мѣсец не следѣ наѣчните списѣния. 15. Тѣ редѣвно кѣнят гѣсти.

10. Odpovídejte na otázky podle vzoru s použitím slov v závorkách.

Vzor: Аз тогѣва ѣчих, а тѣ? (вѣче рабѣтя) - Аз тогѣва вѣче рабѣтех.

1. Тѣй тогѣва вѣче си трѣгваше, а тѣ? (тепѣрва ѣдвам) 2. Нѣе тогѣва бѣхме

във ваканцията, а вие? (общо уча) 3. Аз тогава бях на кино, а ти? (общо стои на работа) 4. Те тогава получаваша много писма, а вие? (не пише на никого) 5. Мария тогава се пренасяше в София, а Елена? (вече живее в София) 6. Ти тогава много викаше, а ти? (мълча). 7. Ние тогава започвахме с изследванията, а те? (преминавам към заключенията) 8. Ти вече говореше добре български, а вие? (тепърва уча) 9. Ние в това време бяхме с Петър, а те? (вобщо не се видя с него) 10. Ти стоеше настрана, а тя? (седя до него).

11. Určete čas sloves v následujícím textu.

Всички вече се приготвиха за вечеря, а Иван още го нямаше. Елена помагаше на приятелката си и си мислеше, че той сигурно пак ще закъснее. Познаваше Иван много добре и не обичаше да ходи на гости с него, защото много рядко се случваше да бъде точен. Обикновено се уговаряха предварително, след което той се обаждаше по телефона, че ще закъснее. Понякога даже и не се обаждаше, а после обясняваше, че не е имал възможност да се обади. Така стана и този път, и Елена дойде сама, без да го чака. И приятелката на Елена беше малко обидена и затова не бързаше да отвори, когато на вратата се позвъни. Беше Иван, който и носеше голям пакет и влезе с него направо в хла. Всички поискаха веднага да разберат какво носи и се събраха в хла. Оказа се, че той е купил голяма торта, за да му простят закъснението. Елена вече съжаляваше, че му беше толкова сърдита, но очакваше от Иван да ѝ обясни защо е закъснял. Иван обаче, както винаги, нямаше никаква сериозна причина.

12. Odpovídejte na otázky podle vzoru s využitím slov v závorkách.

Vzor: A: Ти обикновено работиш ли до късно? (вчера)

B: Не, обикновено не работя, но вчера работих до късно.

1. Ти често ли ходи на кино? (снощи) 2. Ти пише ли много писма? (миналата седмица) 3. Вие ядете ли много? (вчера) 4. Ти винаги ли търсиш билети? (сутринта) 5. Ти обикновено дълго ли чакаш Иван? (днес) 6. Ти винаги ли толкова дълго говори по телефона? (вчера) 7. Детето често ли го боли главата? (днес) 8. Ти често ли слушаш музика? (снощи) 9. Ти всеки ден ли готви? (снощи) 10. Вие редовно ли се обаждате в София? (преди малко)

b) Převeďte věty do imperfekta.